

**МІНІСТРУСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗНАНЬ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 211М групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми Початкова освіта

Кострикiна Катерина Юрiївна

Керiвник к.фiлол.н., доцент Валуєва I.В.

Рецензент заступниця директора з навч.-

вих. роботи Херсонської

загальноосвітньої школи №47

Херсонської мiської ради, вчитель

початкових класiв, спецiалiст вищої

категорiї, вчитель-методист Огурцова

С.О.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Особливості методики раннього вивчення англійської мови	
1.1. Психологічні особливості розвитку молодших школярів	6
1.2. Ключові ідеї НУШ щодо викладання англійської мови у початковій школі	8
1.3. Важливість навчання іноземної мови на початковому рівні на основі порівняння з українською мовою	10
РОЗДІЛ 2. Труднощі учнів викликані українською мовою під час вивчення англійської мови	
2.1. Навчання англійської мови в початковій школі у контексті ідей НУШ	14
2.2. Труднощі, що виникають під час засвоєння лексики англійської мови	20
2.3. Формування міжкультурної та соціокультурної компетентностей у початковій школі	27
РОЗДІЛ 3. Експериментальне навчання з визначення використання мовної та мовленнєвої компетентностей української мови в процесі формування умінь і навичок англійської мови молодшими школярами	
3.1. Мета, завдання, принципи, методи та засоби експерименту	31
3.2. Констатувальний експеримент	33
3.3. Формувальний експеримент	38
3.4. Контрольний експеримент	41
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

У наш час вкрай важливо замислитися над завданням раннього шкільного навчання цього предмета і можливостями його реалізації, оскільки в суспільстві існує велика потреба в фахівцях з якісно високим рівнем мовної підготовки. У країні відкривається все більше й більше ліцеїв, гімназій, де іноземна мова займає пріоритетне місце в учбовому процесі. З'являється все більше й більше загальноосвітніх шкіл, в учбовий план яких вводиться іноземна мова з першого класу. В багатьох дитячих садках та приватних школах програма передбачає обов'язкове вивчення іноземної мови. Ось чому знання іноземної мови дуже важливе.

У методиці викладання іноземної мови особливу увагу слід виділяти впливу української мови на процес навчання іноземної. Логічні закони, що регулюють сам процес людського мислення, однакові для всіх, а закони граматики для кожної мови різні, і те, що звично і зручно для однієї мови, може бути неприйнятним для іншої. Ефективне навчання іноземної мови залежить від урахування вчителями і викладачами цих відмінностей.

У даному дослідженні на аналізі помилок, що допускають україномовні учні у своїй англійській мові, простежено дію закону аналогії, тобто намагання уподібнити побудову англійських структур моделям української мови, та моделям інтерферуючого впливу, що є наслідком типових помилок.

Даному питанню приділяють чимало уваги. Зокрема наукові праці Корунець ІВ, Аракіна ВД, Гак В.Г., Чернявская М.В., Рогова Г.В., Верещагіна В.М., Полонська Т.К., Паршикова Е.А., Панова Л.С., Ніколаєва С.Ю., Петрашук О.П., Бражник Н.О., Коломієць І.В., Добронецкая Э.Г., Редько В., Душніцька І. І., Гунько С., Бочковська О. та ін. Вони розкривають зміст проблеми та наголошують на перспективності використання даних типології української та англійської мов у процесі навчання.

Актуальність даного дослідження пояснюється зростанням інтересу до вивчення англійської мови, на засадах порівняльної типології англійської та української мови, та визначення впливу особливостей, притаманних рідній мові, на вивчення іноземної мови. Порівняльне дослідження дасть можливість уникнути багатьох труднощів та помилок при вивченні іноземної мови.

Об'єктом даного дослідження є інтерферуючий вплив української мови на процес формування навичок англійської мови у молодших школярів та прогнозування типових лексичних та граматичних помилок.

Предмет даного дослідження складають випадки відмінності в українській та англійській мовах на рівнях лексики та граматики.

Гіпотеза нашого дослідження базується на припущенні, про те, що в мовних явищах рідної та англійської мови є багато як спільного, так і відмінного, а подолання інтерферуючого впливу в останньому випадку допомагає уникнути типових помилок.

Основна мета випускної роботи полягає у порівнянні явищ української та англійської мови та дослідження того, як явища української мови повинні бути враховані у процесі формування лексико-граматичних навичок англійської мови.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань** :

- 1) розглянути особливості методики раннього навчання англійської мови
- 2) обґрунтувати важливість навчання іноземної мови на основі порівняння з рідною мовою;
- 3) вивчити труднощі, викликані рідною мовою школярів, при вивченні англійської мови ;
- 4) дослідити лінгвістичні характеристики мовних одиниць в українській та англійській мові та визначити, які відмінні явища в даних мовах;

5) прослідкувати процес впливу мовних явищ української мови у процесі формування лексичних і граматичних навичок в англійській мові ;

6) експериментально перевірити ефективність використання мовної та мовленнєвої компетенції української мови в процесі формування навичок англійської мови у молодших школярів;

7) надати методичні рекомендації щодо застосування даних дослідження у навчанні англійської мови в школах.

Основними методами дослідження були порівняння, аналіз і синтез, узагальнення, спостереження, аналіз педагогічного досвіду, педагогічний експеримент.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування їх основних положень та висновків у курсах порівняльної типології англійської та української мов, на семінарах з методики викладання англійської мови в початкових класах, а також при написанні курсових та дипломних робіт. Порівняльна типологія англійської та рідної мов, співвіднесення мовних одиниць, засобів їх поєднання і функціонування в словосполученні і реченні, що представлені в даній роботі, допоможуть уникнути інтерферуючого впливу української мови при вивченні англійської.

Структура роботи: наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків .

Апробація результатів дослідження: доповідались на кафедрі іноземних мов. Було взято участь у II Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мова, освіта, наука в контексті міжкультурної комунікації» в місті Тернопіль та написано статтю на тему «Важливість навчання іноземної мови в початковій школі на основі рідної мови» в електронному посібнику за результатами конференції

РОЗДІЛ І ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РАННЬОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Психологічні особливості розвитку молодших школярів

Школяр виступає суб'єктом навчальної діяльності. Говорачи про школяра як про активного, цілеспрямованого, внутрішньо вмотивованого суб'єкта учбової діяльності, відзначимо, що цей суб'єкт представлений різними віковими групами, а саме: молодший школяр, середній школяр, старший школяр. Кожний вік являє собою якісно новий етап психічного розвитку й характеризується багатьма змінами, які в сукупності утворюють своєрідність структури особистості дитини на даному етапі її розвитку [19].

При цьому важливо, що основні лінії інтелектуально-особистісно-діяльного розвитку по-різному реалізуються на кожному з вікових етапів. Так, від народження до 6 років розвивається рухова сфера та сфера відчуттів, мова. Виникають початкові форми самосвідомості. На закінчення цього періоду в дитини повинна бути сформована готовність до шкільного навчання, яка є результатом всієї системи виховання й навчання в сім'ї та дитячому садку [27].

Необхідні для школяра як суб'єкта навчальної діяльності інтелектуальні, особистісні, діяльнісні якості формуються вже з самого моменту народження. Від рівня їх сформованості в значній мірі залежить входження дитини в шкільне життя, його ставлення до школи й успішність навчання. При описуванні другого вікового періоду (від 6 до 9 років) відзначається, що в початковій школі в молодшого школяра повинні бути сформовані основні елементи провідної в цей період навчальної діяльності, необхідні навчальні навички та вміння. В цей період розвиваються форми мислення, забезпечуючи в подальшому засвоєння системи знань, розвиток наукового, теоретичного мислення. Тут закладаються передумови самостійної орієнтації в навчанні, повсякденному житті. В цей період відбувається психологічна перебудова, що вимагає від дитини не лише

значної розумової напруги, але й великої фізичної витривалості. Дослідники визначають такі типи труднощів, з якими зіштовхується молодший школяр: це труднощі нового режиму життя, нових відносин з вчителем. В цей час відбувається часта зміна радощів знайомства зі школою на байдужість, апатію, що викликаються труднощами. В цьому віці починається формування суспільно корисної діяльності учня, усвідомлення себе в емоційно-вольовій сфері [1].

Діти, що приходять до школи, ще не мають цілеспрямованої уваги. Вони звертають увагу в основному на те, що їм безпосередньо цікаве, що виділяється своєю яскравістю (мимовільна увага). Умови шкільної роботи з перших днів вимагають від дитини спостережень за такими предметами й засвоювати таку інформацію, яка на даний момент може його зацікавити. Поступово дитина вчиться спрямовувати й стійко зберігати увагу на потрібних, а не лише привабливих предметах. Довільна увага першокласників нестійка – вони не можуть протягом тривалого часу займатись одним видом діяльності, тому на уроці варто змінювати форми роботи і навчальний матеріал: усне мовлення чергується з писемним і діалогічно-монологічним; хорова робота – з індивідуальною ; опис погоди – з розповіддю за картинкою. Розвиток уваги пов'язаний також із розширенням її об'єму й вмінням розподіляти увагу між різними видами дій. Тому навчальні завдання треба ставити таким чином, щоб дитина, виконуючи свої дії, могла й повинна була спостерігати за роботою своїх товаришів [1].

Продуктивність пам'яті молодших школярів залежить від розуміння ними характеру мнемічного завдання й від оволодіння відповідними прийомами та засобами запам'ятовування та відтворення. Спочатку діти використовують найпростіші засоби – багаторазове повторення матеріалу при розбиванні його на частини, які, як правило, не співпадають смисловими одиницями, тому необхідне формування в дітей прийомів раціонального та свідомого запам'ятовування. В 2-3 класах важливою є робота по складанню розгорнутого плану. Від 1 до 3 класу ефективність запам'ятовування учнями

інформації, вираженої словесно, підвищується швидше, що пояснюється інтенсивним формуванням в дітей прийомів свідомого запам'ятовування. Ці прийоми пов'язані з аналізом суттєвих відношень, що фіксується в основному за допомогою словесних конструкцій [4].

В розвитку мислення молодших школярів спостерігаються дві основні стадії. На першій стадії в першому та другому класі їх розумова діяльність ще багато в чому нагадує мислення дошкільника. Аналіз навчального матеріалу проводиться тут переважно в наочно-дійовому плані. Діти спираються при цьому на реальні предмети або їх замітники, зображення. Молодші школярі часто однобічно міркують про предмети та ситуації, спираючись на яку-небудь однобічну ознаку. Основним критерієм повноцінного узагальнення знань є вміння дитини навести конкретний приклад або ілюстрацію, що відповідають отриманим знанням. На основі систематичної навчальної діяльності до третього класу вже змінюється характер мислення молодших школярів. З цими змінами пов'язана друга стадія розвитку мислення [9].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що правильна організація діяльності учнів на уроці дає можливість максимально використати потенціал пізнавальних процесів учнів. Слід також не забувати, що учні на початковому ступені навчання дуже імпульсивні, їм важко стримувати себе, вони не вміють керувати своєю поведінкою. Тому доцільно звертати увагу на ці особливості. Учні у такому віці відрізняються особливою чутливістю до мовних явищ, у них з'являється інтерес до усвідомлення свого мовного досвіду, «таємниць» мови. Вони легко запам'ятовують невеликий за об'ємом мовленнєвий матеріал і добре його відтворюють. З віком ці сприятливі фактори втрачають свою силу.

1.2. Ключові ідеї НУШ щодо викладання англійської мови у початковій школі

У сучасній початковій освіті активно змінюються цілі, результати, зміст, підходи до організації й оцінювання якості освітнього процесу.

Впровадження нового змісту передбачає формування в учителів, методистів готовності працювати в ситуації вибору нових програм, навчально-методичного забезпечення, посилення психологічної підготовки до використання нових засобів навчальної взаємодії з учнями [36].

Головна мета навчання іноземної мови у початкових класах Нової української школи полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим а віковими можливостями молодших школярів.

2018-2019 навчальний рік є початком освітньої реформи, що розпочинається у вітчизняній шкільній іншомовній освіті. Перегляд окремих усталених методів, форм і засобів навчання та їх імплементація в сучасній інтерпретації в початковій школі, зокрема, у першому класі, зумовлюють пошуки нових або оновлених методичних підходів до організації навчального процесу. Отже, оновлення змісту навчання іноземних мов пов'язується із деякими змінами у стратегічних напрямках розвитку сучасної шкільної освіти, чітко продекларованих у державному документі «Нова школа. Простір освітніх можливостей (2016)», – спрямуванням навчальної діяльності на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей (*life skills*), що в майбутньому давали б змогу випускникам, які здобувають повну загальну середню освіту, комфортно почуватися в сучасному світовому мультинаціональному та полі культурному просторі. Це об'єктивно зумовлено активною переорієнтацією шкільної іншомовної освіти на компетентнісне спрямування навчального процесу [38].

Початковий етап навчання іноземної мови надзвичайно важливий у всьому навчальному курсі. Відповідно до проекту Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» передбачається два цикли початкової освіти: 1) адаптаційно-ігровий (1-2 класи); 2) основний (3-4 класи). Така структура зумовлює вчителів до вибору особливих форм, методів і прийомів навчання учнів іншомовного спілкування. Так, у першому циклі перевага має надаватися ігровій діяльності та часу її

виконання з урахуванням індивідуальних особливостей школярів; навчання іншомовного спілкування доцільно організовувати через діяльність із використанням ігрових методів .

Як стверджує І. І. Душницька, діти, які посилено вивчають іноземні мови, набагато більш зосереджені , уважні, терплячі і кмітливі, ніж їхні однолітки , які не захоплюються вивченням іноземних мов [38].

Учнями першого класу усі види діяльностей здійснюються на репродуктивному рівні, за зразком як орієнтовною основою виконання операцій і дій. Дітям цього віку ще майже недоступні самостійні продуктивні (творчі) види діяльності. Весь зміст навчальної діяльності має викликати в першокласників інтерес до іноземної мови. В оновленні змісту й методик навчання педагогу варто враховувати те, що зараз дітям цікаво і їх захоплює, а тому професійно, відповідально спроектувати їх подальший поступ, який передбачає здобуття обов'язкових і очікуваних освітніх результатів, адже саме за досягнутими результатами можна буде оцінити, чи відбулися суттєві якісні зміни в системі початкової освіти [34].

Раннє вивчення іноземної мови важливе ще й тому , що в цей період у дітей яскраво виражається здібність до імітації: вони абсолютно точно відтворюють чужу фонетику. У цей час не пізно правильно поставити дитині звуки, як у носія мови. Правильна фонетика створює дітям психологічний комфорт в іншій мові.

Уміння грамотно навчати спілкуватися іноземною мовою першокласників, які ще не зовсім володіють комунікативними навичками у рідній мові , – завдання нелегке і відповідальне. Любов до предмета в цьому віці дуже тісно пов'язана з відчуттям психологічного комфорту, радості й готовності до спілкування, яке створює вчитель на уроці.

1.3. Важливість навчання іноземної мови на початковому рівні на основі порівняння з українською мовою

Модернізація шкіл, що проводиться в нашій країні в цей час, зв'язується, насамперед, з якісним відновленням змісту забезпеченням його

розвиваючого культуровідповідного характеру . У рамках поглибленого мовного навчання такі умови складаються в процесі навчання на білінгвальній основі . Тим часом в останні роки все частіше ведеться обговорення проблеми двомовного навчання, підтверджується актуальність і прогресивність даної технології.

Ціль початкового навчання обмежена - необхідно домогтися елементарного взаєморозуміння з носіями мови, почати спілкуватися з ними, тобто хоча б трошки розуміти їх мовлення й передавати їм найпростіші повідомлення. Для цього потрібно навчитися вимовляти й розрізняти на слух звуки мови, будувати й сприймати прості речення, оперувати деяким запасом слів. Однак обмежена мета дозволяє звести до мінімуму обсяг матеріалу, засвоюваного на цьому етапі, і знизити вимоги до якості його засвоєння. Так, з десятків тисяч слів у словниковому фонді мови можна обійтися декількома сотнями. Не обов'язково користуватися всіма граматичними конструкціями, але більшість із них повинна бути засвоєна, хоча можливі деякі відхилення в їх вживанні (ламане мовлення). Звуки мови необхідно вимовляти й розпізнавати всі до єдиного, але допускаються досить помітні відхилення від стандарту в їх проголошенні, які в дитини вважаються дефектами мовлення, а в іноземця-акцентом.

Успішно пройшовши початковий етап, де, опанувавши рідну мову, учень засвоює нову мову, він переборов головний бар'єр і вступив у відповідне мовне співтовариство-англомовне, українськомовне й тд. Але він ще не повноправний його член, і домогтися повноправності- ціль другого навчання. Для цього необхідно оволодіти мовою в досконалості, тобто користуватися нею вільно, без обмежень , якнайменше відрізняючись своїм мовленням від тих, для кого вона рідна. Потрібно, виходить, позбутися акценту й ламаного мовлення, довести до декількох тисяч число активно використовуваних слів.

Цілі двох етапів різні не тільки за змістом, але й за критеріями їхнього досягнення. Початкова мета оцінюється досить чітко за двобальною шкалою-

"гак" або "ні". А друга мета- це вершина, шлях до якої й у рідній, і в іноземній мові ніколи не завершується, і досягнення на ньому оцінюються за багатобальною, плавною шкалою[11].

При володінні декількома мовами певними загальнолюдськими сторонами мовлення на кожному з них керує єдиний механізм, однак у його рамках для кожної мови формується свій механізм, співвіднесений зі специфікою цієї мови. У мозку між відповідними механізмами складаються взаємозв'язки, які дозволяють урахувати особливості пристрою кожної мови в зіставленні з іншими мовами.

У полікультурних умовах, що створилися, на сучасному етапі все більше поширення одержує модель білінгвального навчання. Під білінгвальним або двомовним навчанням розуміється така організація навчального процесу, коли стає можливим (наприклад, мова турецьких меншостей в Австрії або англійська як іноземна в Україні) використання більш ніж однієї мови як мови викладання. Друга мова, у такий спосіб не тільки об'єкт вивчення але й одночасний засіб спілкування, мова викладання. Як таке поняття "навчання на білінгвальної основі" у тому або іншому типі середнього навчального закладу включає у відповідності з сучасним підходом:

- навчання предмету й оволодіння предметними знаннями, що вчать, у певній області на основі взаємозалежного використання двох мов (рідної і нерідної) як засіб освітньої діяльності,

- навчання іноземній мові в процесі оволодіння певним предметними знаннями за рахунок взаємозалежного використання двох мов і оволодіння іноземною мовою як засобом освітньої діяльності [20].

Актуальність навчання на білінгвальної основі як базового компонента поглибленого вивчення визначається, насамперед, загальною світовою мовною тенденцією до інтеграції в економічній, культурній і політичній сферах, що в освітній сфері обумовлює тенденцію до інтеграції предметного знання, спрямованості на пізнання цілісної картини світу. Поряд із цим,

навчання на білінгвальній основі сприяє вдосконаленню мовної підготовки й оволодіння іноземною мовою в спеціальних предметних цілях, поглибленню предметної підготовки й розширенню сфери навчання, а також підвищенню мотивації у вивченні іноземних мов, яке розпочинається з 1-го класу початкової школи.

Про перспективи раннього навчання іноземної мови говорилося і говориться багато. Початковий етап важливий і тому, що від того, як йде навчання на цьому етапі, залежить успіх в оволодінні предметом на наступних етапах. Хочу навести кілька причин для вивчення іноземної мови на початковому етапі навчання:

- «Приблизно до семи років дитина стає по суті дорослим в мовному відношенні - в тому сенсі, що він до цього часу вже повністю опановує мовної здатністю. Що стосується вдосконалення цієї здатності, то воно здійснюється протягом усього життя». Прийнято вважати, що це найсприятливіший вік для початку вивчення іноземних мов. У цьому віці у дітей з'являється активний інтерес до нової навчальної діяльності, і, «якщо він успішно опановує знаннями, новими навичками, він вірить в свої сили, впевнений, спокійний, ...». ("Загальна психологія"). І щоб дитина не втратив інтересу до навчання, необхідно створювати у них ситуацію успіху. У молодших школярів поки відсутні обмежують їх переконання, типу: «У мене немає здібності до мов», «Особисто у мене нічого не вийде», «Мені не дано знати іноземну мову» і т.д., тобто у нього може бути присутнім висока мотивація до навчання, яка найчастіше вже відсутня у дітей більш старшого віку. Дітям хочеться чути, як говорять іноземною мовою і самим на ньому говорити.

- Вивчення іноземної мови сприяє ранньому залученню молодших школярів до нового для них мовному просторі, коли діти ще не відчувають психологічних бар'єрів у використанні іноземної мови як засобу спілкування.

- Формуються елементарні комунікативні вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, листі) з урахуванням мовних можливостей і потреб молодших школярів.

- Долучаються до нового соціального досвіду з використанням іноземної мови за рахунок розширення спектра програються соціальних ролей в ігрових ситуаціях, типових для сімейного, побутового, навчального спілкування.

- Формуються деякі універсальні лінгвістичні поняття, які спостерігаються в рідній та іноземній мовах, і розвиваються інтелектуальні, мовні і пізнавальні здібності учнів.

- Знайомляться з миром зарубіжних однолітків, із зарубіжним пісенним, віршованим і казковим фольклором і з доступними дітям зразками дитячої художньої літератури на досліджуваному іноземною мовою.

Очевидним, що велику допомогу в оволодінні школярами англійською мовою можуть надати батьки, до яких найчастіше звертаються діти з питаннями під час виконання домашніх завдань або, бажаючи поділитися своїми успіхами у вивченні абсолютно незвичайного предмета. Батьки-перші помічники дітей при ускладненнях з будь-якого предмету. Однак іноземну мову займає особливе місце, оскільки деякі батьки довгий час не користувалися нею в повсякденному житті, або забули мову. Чимало й таких батьків, які або взагалі не виявляють бажання допомагати своїм дітям, або самі, непогано володіючи англійською мовою, не можуть надати допомогу методично грамотно і в результаті тільки ускладнюють занятті, формуючи у школярів невірні уявлення і знання.

РОЗДІЛ 2. Труднощі учнів викликані українською мовою під час вивчення англійської мови

2.1. Навчання англійської мови в початковій школі у контексті ідей НУШ

Дитину потрібно зацікавити і спонукати її до сприйняття навчального матеріалу. Початкова школа має досить великий інструментарій дидактичних ігор, нестандартних уроків. Однією з головних умов ефективності навчальної гри – зацікавленість в результаті та артистизм вчителя. Використання сценічних прийомів у процесі предметного навчання є значущим у творчому розвитку особистості. Дієвими методами є урок-подорож, урок-казка, пальчиковий театр, ляльковий театр тощо. Зовні акторська майстерність педагога – це розв’язування різноманітних педагогічних завдань, успішна, емоційно насичена організація навчально-виховного процесу та отримання відповідних результатів, але її суть полягає в певних професійних і особистісних якостях, які визначають цю діяльність і забезпечують її ефективність. Тому справжній педагог повинен бути в постійному творчому пориві оптимізації як професійного, так і особистісного потенціалу, оскільки педагогічна майстерність – це своєрідний сплав особистої культури, знань і світогляду [13]. Основним генератором творчої діяльності дітей передусім має бути творча і цілісна особистість учителя – людини небайдужої до справжньої краси в людях, природі, мистецтві.

Компетентнісний підхід до навчання іншомовного спілкування проявляється насамперед безпосередньо в процесі комунікативної діяльності, коли школярі не тільки здобувають певні прагматично спрямовані знання, але й активно виконують систему навчальних дій.

Лише за умови, що кожен учень особисто братиме участь у цьому процесі, чітко усвідомить функціональне призначення комунікативно спрямованих дій у комплексі з іншими навчальними діями, він зможе набути досвіду іншомовної комунікації в усній та письмовій формах. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкового етапу в усій структурі вітчизняної шкільної освіти характеризується дидактичними і методичними особливостями організації навчального процесу. Насамперед вони зумовлюються віковими особливостями учнів молодшого шкільного віку, які потребують використання спеціальних форм,

методів і способів презентації, активізації навчального матеріалу та засобів контролю рівня його засвоєння [25].

Успішне розв'язання зазначених проблем різнобічно залежить від доцільно визначених, дидактично й методично обґрунтованих теоретико-методологічних засад як наукового підґрунтя для впровадження компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у закладах шкільної початкової освіти. Науковими засадами для виконання окреслених завдань можуть слугувати комунікативний, діяльнісний, особистісно орієнтований та культурологічний підходи, які своєю сутністю сприяють становленню компетентної особистості, здатної завдяки володінню іноземними мовами соціалізуватися в сучасному глобалізованому світовому просторі. Дидактичне поняття «початкова освіта» в Україні визначається 1-4 класами як першим етапом, на якому здійснюється навчання іноземних мов. За результатами психологічних досліджень – це саме той етап активного психофізіологічного розвитку дітей, який знаменує важливі вікові психічні зміни в їхньому житті. До основних напрямів трансформації змісту навчання іноземних мов учнів 1-х класів відповідно до компетентісної парадигми належать такі:

а) дидактичне переосмислення сутності навчального матеріалу під кутом зору його доцільності, доступності, відповідності комунікативним потребам учнів цієї вікової категорії, достатності для забезпечення їхніх іншомовних комунікативних намірів, у зв'язку з чим тематичний інформаційний та мовний матеріал, визначений для використання в навчальному процесі, має різнобічно узгоджуватися з життєвими комунікативними потребами та інтересами учнів молодшого шкільного віку;

б) визначення значущих для учнів, відповідно до їхніх потенційних можливостей, зв'язків вивченого матеріалу із життєвою практикою, що асоціюється з рівнем його прагматичності – сферами використання в реальних умовах спілкування;

в) забезпечення ефективної активізації мовного та інформаційного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності через умотивованість навчальних дій і використання оптимальної системи вправ і завдань та дидактично доцільних допоміжних засобів;

г) сприяння усвідомленому і вмотивованому засвоєнню учнями способів діяльності з навчальним іншомовним матеріалом понять, явищ, процесів, об'єктів, фактів .

Відповідно до комунікативного підходу весь процес навчання варто розглядати як особливу діяльність учнів, яка є значущою для них і здійснюється в межах навчально-комунікативних ситуацій, котрі певною мірою моделюють реальні умови спілкування.

Учителі мають здійснювати навчальну діяльність, пов'язану з мовою і мовленням , водночас організовувати роботу, щоб учні засвоювали правила комунікативної поведінки, яких потрібно дотримуватися під час спілкування.

Визначальними для учнів 1-4 класів є такі вміння: запитати, відповісти, перезапитати з метою уточнення отриманої інформації надати інформацію, подякувати , вибачитись, пообіцяти щось зробити/ виконати, висловити власне ставлення до предмета спілкування заперечити, погодитись, висловити радість/занепокоєння/жаль із приводу чогось, про щось домовитись. Зазначені вміння є найтипівішими універсальними комунікативними діями, якими мають оволодіти учні початкової школи в процесі вивчення іноземних мов. Вони характерні для будь-якої теми та ситуації спілкування. Мовленнєві зразки, за допомогою яких виконується дія, мають бути автентичними та відповідати нормам і звичаям країни, мова якої вивчається. Це все сприяє формуванню в учнів іншомовного комунікативного досвіду, який у майбутньому в разі потреби може вдосконалюватись і даватиме їм змогу адекватно почуватися в іншомовному соціальному середовищі [29].

Важливими складовими мовної компетентності молодшого школяра є формування фонетичних та лексичних навичок, формування граматичних навичок. Основна робота з формування фонетичних навичок здійснюється на початковому етапі, але їх удосконалення відбувається упродовж усього навчального процесу на подальших етапах оволодіння іноземною мовою.

Доцільно, щоб, починаючи вивчення нової мови, учні чули автентичні зразки мовлення, наслідували їх, постійно адаптували свої висловлення до автентичних взірців. Учитель має забезпечувати постійне тренування вимови школярів, надаючи цьому аспекту важливого значення. У процесі формування фонетичних навичок у разі необхідності вчителю доцільно використовувати різні прийоми: за потреби звертати увагу учнів на органи мовлення (губи, кінчик язика), залучати для цього жести, які навчають дотримуватися необхідної інтонації та сприяють правильному синтагматичному поділу речень. Для формування навичок нормативної вимови та інтонування доцільно використовувати римівки, пісні, вірші, скоромовки тощо.

Удосконалення і корекція фонетичних навичок може відбуватись на будь-якому етапі уроку, особливо там, де здійснюється навчальна діяльність учнів, пов'язана з говорінням [3].

Навчання лексичного аспекту мовлення здійснюється у взаємозв'язку з навчанням вимови і граматики. Відповідно до комунікативного підходу пред'явлення нових лексичних одиниць, як правило, відбувається в певному контексті, що надає учневі можливість почути/побачити нове слово і сформувані первинне уявлення про його значення, форму і функцію в мовленні.

Процес тренування в нормативному використанні кожної лексичної одиниці зумовлюється різною кількістю вправ, а відтак, і різною пролонгованістю в часі. Доцільно, щоб вправи, які спрямовані на опрацювання нової лексики в мовленнєвих висловленнях, були

комунікативно спрямованими, що дозволяє учневі чіткіше усвідомлювати функції лексичної одиниці в мовленні [15].

На етапі тренування особливу увагу слід приділяти засвоєнню учнями значення, форми і функцій лексичних одиниць як у продуктивних, так і рецептивних видах мовленнєвої діяльності.

Навчання граматичного аспекту мовлення в початковій школі порівняно з іншими етапами має свої особливості. Насамперед вони зумовлені незначним досвідом учнів у вивченні української мови. Цей чинник не завжди дозволяє сформувати усвідомлене розуміння окремих граматичних явищ, аналогічні яким школярі ще не вивчали в курсі української мови. У зв'язку з цим, на цьому етапі частина граматичного матеріалу може засвоюватися на рівні лексичних одиниць, без пояснення з боку вчителя правил формоутворення.

За концепцією Нової української школи, найбільш успішними в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Новий державний стандарт ґрунтується на «Рекомендаціях Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» [4].

Викладання англійської мови в умовах Нової української школи, базується на формування навичок комунікації у початковій школі та розвитку ключових компетентностей.

Основним підходом до вивчення іноземної мови у першому класі є комунікативно-ігровий метод навчання. Він забезпечує дійове, зорієнтоване на особистість навчання іншомовного спілкування. Задовольняючи потребу дитини гратися, перевтілюватись, рухатись, учитель забезпечує умови для вивчення іноземної мови.

Навчання іноземної мови в початковій школі відповідно до Концепції Нової української школи варто розглядати як комплексний інтегрований етап оволодіння предметом.

2.2. Труднощі, що виникають підчас засвоєння лексики англійської мови

У вивченні іноземної мови дошкільниками виникає низка специфічних труднощів. Так, у дошкільному віці виникають труднощі засвоєння другої мови, оскільки у дошкільнят ще відсутні дійсні та актуальні мотиви оволодіння другою мовою. Формування таких мотивів утруднюється у зв'язку з тим, що природне мовне середовище з достатньою силою стимулює процеси оволодіння рідною мовою. Оволодіння іноземною мовою залишається недостатньо вмотивованим видом пізнавальної діяльності. Цілі, які ставлять перед дитиною дорослі, для неї занадто абстрактні, тому весь навчальний процес вимушено будується як задоволення пізнавальних, ігрових, особистісних, психофізіологічних потреб і можливостей дитини [10].

Якість знань може свідчити про ефективність процесу навчання тільки в єдності з досягнутим рівнем інтелектуального розвитку дитини. У процесі набуття мовних знань дошкільник повинен досягати якісного нового рівня інтелектуального розвитку. Оволодіння мовними засобами іноземної мови лише в тому випадку може сприяти інтелектуальному розвитку учнів, якщо цей процес нерозривно пов'язаний з розвитком розумових функцій. Методичний пошук повинен бути спрямований на те, щоб знайти способи стимулювання мовної думки та активності й активізації комунікативно-пізнавальної діяльності дошкільників, що сприяє їх інтелектуальному розвитку.

Проблема раннього навчання іноземної мови полягає в необхідності вишукати резерви в організації навчання, щоб не упустити і скористатися перевагами активного періоду засвоєння іноземної мови в дошкільному віці,

оскільки саме в цей період розвитку дитини, вона запам'ятовує та відтворює почуте швидше та легше. Експериментальні дослідження показують, що після 9 років у дитини певною мірою втрачається гнучкість мовного механізму. Оптимальним віком для початку навчання іноземної мови є вік 5 років. Е. Протасова зазначає, що до 5 років система української мови вже досить добре освоєна, і до нової мови дитина відноситься вже свідомо. Даний вік є найбільш сприятливим для оволодіння іноземною мовою в силу ряду психологічних особливостей, характерних для дитини-дошкільника (інтенсивне формування пізнавальних здібностей, швидке і легке запам'ятовування мовної інформації - імпринтинг, особлива чуйність до явищ мови, здатність до імітації)[35].

Найвизначніші психологи Л. Виготський, О. Леонтьєв, Д. Ельконін, В. Мухіна, вважають, що при організації навчання слід спиратися на особливості, якості і властивості, які вже є дозрілими рисами особистості дитини. Лише при чіткому визначенні психологічних можливостей дитини і труднощів, які вона може зустріти в процесі навчання, можна створити методику, яка несе в собі розвивальний та освітній потенціал [28].

Розглянемо психологічні особливості дошкільного віку, на які має спиратися педагог, щоб зробити вивчення іноземної мови більш ефективним. Існують такі передумови до успішного оволодіння іноземною мовою в дошкільному віці:

- 1) здатність цільового запам'ятовування необхідної інформації;
- 2) початок формування процесу логічного мислення;
- 3) поява здатності оцінювати свої вчинки і вчинки своїх товаришів, усвідомлення того, що погано і що добре;
- 4) закладання фундаменту уявлень і понять дітей, який забезпечує успішний розумовий розвиток;

5) більш високий темп розумового розвитку дітей дошкільного віку в порівнянні з більш пізніми віковими періодами (А. В. Запорожець, В.С. Мухіна)

6) формування здатності до початкових форм абстракції, узагальнення, умовиводи;

7) розвиток образного мислення і початок поступового переходу до понятійного мислення;

8) розширення і поглиблення змістовної, розумової діяльності дітей;

9) інтенсивне формування пізнавальних потреб, потреб у нових знаннях і способах розумової діяльності;

10) здатність зберігати стійку увагу при виконанні завдань. Стійкість уваги набуває особливої сензитивності до емоційно значущих подразників (Л.П. Набатнікова);

11) володіння здатністю до імпринтингу, що дозволяє дошкільникам порівняно легко засвоювати іноземну мову;

12) переважання уяви [2]

Навчання дітей дошкільного віку іноземної мови відбувається успішно, якщо звертається увага на такі важливі моменти, як:

1. Дітей дошкільного віку не слід навчати одночасно читання та письма, а доцільно вести заняття в усній формі.

2. Викладачі мають вимовляти слова, поєднання слів, пропозиції, а діти повторювати їх усно.

3. Навчання йде в послідовності. Поступово від окремих слів і пропозицій викладачі переходять до усного читання оповідань, які діти повинні розуміти зі слуху. Від усного перекладу окремих речень з української мови англійською мовою, а потім до їх самостійного викладу якихось нескладних думок іноземною мовою.

4. Необхідна регулярність у проведенні занять. Необхідно займатися з дітьми щодня, але не втомлювати їх, особливо на першому етапі навчання.

Набагато більше користі принесуть щоденні заняття по 30 хвилин, ніж два-три рази на тиждень по 1 годині.

Під час вивчення лексики учні стикаються із цілою низкою об'єктивних труднощів. Завданням викладачів вищого навчального закладу є підготовка студентів до подолання цих труднощів. Для цього необхідно розуміти причини виникнення проблем у молодших школярів та знати шляхи їх подолання.

Найбільша складність в оволодінні лексичним значенням, як зазначають усі спеціалісти в галузі навчання іноземних мов, полягає у невідповідності значень слів рідної та іноземної мов (наприклад, при неспівпаданні обсягів значень слів в іноземній і рідній мовах, при засвоєнні багатозначних слів, фразеологічних сполучень, у випадку так званої "фальшивої синонімії" і т.п.). Справа в тому, що який би прийом семантизації не використовували, він повинен приводити до тісного зв'язку звукової форми слова з його денотатом, з конкретною діяльністю, з елементами досвіду учнів [40].

Також певні труднощі можуть виникати у зв'язку із формою слова : звуковою, графічною, структурною (наприклад, труднощі виникають при засвоєнні омофонів, у тому числі граматичних, омографів – у випадку значних графемно-фонемних розбіжностей, багатоскладових і похідних слів) [35].

Генрі Світ наголошує на тому, що європейські мови належать до однієї арійської мовної групи. Цей факт зумовлює наявність в англійській та в більшості європейських мов, зокрема і в українській, великого класу спільних слів, запозичених з латинської, французької, грецької мов. Проте з цього не варто робити передчасний хибний висновок, що оволодіння англійською лексикою – це простий процес. Насправді це зовсім не так. Цілком можливо оволодіти граматиною мови з метою читання за певний проміжок часу – в основному не більше шести місяців. Проте це неможливо

зробити стосовно лексики. Цілком очевидно, що кожна мова в усній формі повинна бути пристосована до середніх можливостей її носіїв [35]

З лінгвістичної точки зору трудність вивчення англійської мови полягає в тому, що на даному етапі англійська мова є аналітичною, а українська – флективною, синтетичною. У лексичній підсистемі англійської мови співіснують дві типологічно різні частини: споконвічний аналітизований та запозичений синтетичний. На останній не розповсюджуються такі загальні для англійської мови риси, як частиномовна поліфункціональність, чіткість морфемної структури слова, односкладність кореня та слова. Ця частина лексики не приймає участі в аналітичному лексемотворенні і слабо охоплена словотворенням, проте значно активніше, ніж аналітизована частина, приймає участь у афіксальному словотворенні [25].

Також певну складність для засвоєння лексичного матеріалу становить характерна для англійської мови слабка розмежованість між частинами мови, що зумовлює активний перехід від частиномовної спеціалізації слова, притаманної флективним мовам, до частиномовної поліфункціональності, притаманної коренеізолюючим мовам. Наприклад, слово *water* позначає іменник "вода" та дієслово "поливати водою" [19].

При вивченні іноземної мови виникає необхідність засвоєння великої кількості нюансів. Девід Крістл зазначає, що багато людей вважає, що мова повинна підкорятися певним правилам, що є такими ж сталими та непохитними, як і закони логіки чи математики. Проте мови, маючи багатовікову історію вживання, не характеризуються такою чіткою структурою організації. Завжди існують неправильні форми, особливі значення, цікаві конструкції – ті особливості, які вигадали не логіки, але яких ми не можемо уникнути під час говоріння чи письма. Так, конструкції "подвійного заперечення" викликають багато дискусій і заперечуються правилами логіки. Наприклад, *He never said nothing*. З точки зору логіки, два

заперечення утворюють позитивне твердження. Розглядаючи даний приклад і мислячи логічно, якщо He never said nothing, то це означає, що він все ж таки щось сказав. Тому це речення вважається нелогічним. Особливо часто такі конструкції вживаються у дитячому мовленні. Наприклад, You bettern't not do that or mummy won't give you none [29].

Певну складність становлять також територіальні розбіжності варіантів ЛО. На позначення одного явища можуть бути використані різні слова, або різні варіанти одного й того самого слова. Мова постійно змінюється, і жоден з стандартів мови не може відобразити її у повній мірі. Особливо активно процес розвитку мови на всіх її рівнях відбувається у США, що призводить до невідповідностей з британським варіантом [25].

Таблиця 2.2.

Американські та британські варіанти ЛО

Американський варіант	Британський варіант	Український переклад
cookie	biscuit	печиво
elevator	lift	ліфт
mailman	postman	листоноша
railroad	railway	залізна дорога
vocation	holiday	відпустка
closet	cupboard	буфет
someplace	somewhere	кудись, десь

Аналіз педагогічної практики та змісту психолого-педагогічної літератури дозволяє виділити наступні причини забування раніше засвоєної лексики:

- особистісні зміни та пов'язане з ними погіршення ставлення до навчання, до вивчення ІМ;
- недооцінка вчителем мимовільного запам'ятовування, систематичного повторення під час засвоєння мови ;
- погіршення пам'яті, недостатнє використання заходів щодо активізації запам'ятовування;
- обмеженість навчального часу, недооцінка самостійної роботи учнів [18].

Проблема врахування індивідуальних особливостей учнів є однією з центральних проблем при вивченні іноземних мов. Н.Д.Лєвитов вважав, що жоден метод навчання і виховання не може дати потрібних результатів, якщо він застосовується без врахування індивідуальності учня. Ця проблема має велике значення для процесу навчання іноземної мови. Навіть в умовах загальноосвітніх шкіл наповнюваність груп і класів велика, проте учитель має знати індивідуальні особливості усіх учнів. Кожен учень – то своєрідна неповторна індивідуальність. Індивідуальна і мова дитини як вираження її переживань, почуттів, емоцій, стосунків з іншими людьми, моральних устремлінь. Мета вчителя – допомогти учням з різними потенційними задатками оволодіти англійською мовою [20].

Психолого-фізіологічні труднощі тісно пов'язані із властивостями нервової системи. Як відомо, серед основних властивостей нервової системи виділяють силу та рухливість. А протилежні їм властивості – інертність та слабкість нервової системи. Діти з такими особливостями часто відчують труднощі у процесі навчальної діяльності, які за відсутності контролю можуть стати причиною неуспішності школяра.

Отже, розглядаючи питання труднощів, що виникають під час засвоєння молодшими школярами лексичного матеріалу, слід звернути увагу на методичний, лінгвістичний та психологічний аспекти даної проблеми. З лінгвістичної точки зору труднощі можуть бути пов'язані з аналітичним

устроєм іноземної мови, функціонуванням двох груп лексичної підсистеми (аналітичною та синтетичною), омонімією афіксів, багатозначністю та частиномовною поліфункціональністю лексем. З точки зору методики сумарна трудність ЛО об'єднує різні труднощі, пов'язані зі значенням ЛО, формою слова та його сполучуваністю з іншими словами. У психологічному аспекті труднощі можуть виникати через особливості розвитку психічних процесів дитини, особистісні зміни та погіршення ставлення до навчання, обмеженість навчального часу, недооцінку самостійної роботи учнів та важливості врахування індивідуальних особливостей учнів. Таким чином, лише за наявності усіх складових методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови в початковій школі можливо запобігти виникненню об'єктивних труднощів під час формування лексичної компетенції молодшого школяра.

2.3. Формування міжкультурної та соціокультурної компетентностей у початковій школі

Проблема формування соціокультурної компетенції (СКК) набула особливої актуальності у 90-х роках минулого століття, коли були детально досліджені її складові: країнознавча (Н.Брукс, М.Бірам, Л.П.Голованчук, В.В.Сафонова та ін.), лінгвокраїнознавча (Є.М.Верещагін, В.Г.Костомаров, О.Г.Оберемко, Г.Д.Томахін та ін.) та соціолінгвістична компетенції (М.Адельман, Н.Ф.Бориско, Х.Б.Браун, Н.Б.Ішханян, Д.Левін та ін.), в яких відображені компоненти міжкультурного спілкування: змістовний – країнознавча, культурознавча та міжкультурна інформація (країнознавча компетенція), мовний – лексика з національно-культурною семантикою, мовленнєвий етикет, техніко-комунікативні кліше (лінгвокраїнознавча компетенція), комунікативний – норми, сценарії, ритуали спілкування, техніка міжкультурного спілкування (соціолінгвістична компетенція).

Навчання іноземної мови у масовій середній школі не ставить за мету засвоєння всіх можливих у діалогічному мовленні логічних зв'язків. У центрі

уваги тут повинні бути хоча б найхарактерніші з них . Особливістю діалогічного мовлення є також те, що воно тісніше, ніж монологічне, пов'язане із ситуацією . Саме це й зумовлює специфіку лінгвістичної будови діалогу. Тут часто трапляються згорнуті (редуковані) форми, скорочені речення тощо. Поза ситуацією вони не завжди зрозумілі. [33].

Діалогічне мовлення є більш реактивним, ніж монологічне, і ґрунтується на двох системах зв'язку із ситуацією і на логічному зв'язку з попередньою фразою. Воно також характеризується порівняно високою модальністю. Таке спілкування містить у собі не лише зміст висловлювання, а й певні характеристики того, про що говориться. своє ставлення до предмета розмови. Через це діалогічне мовлення є завжди більш насиченим позамовними засобами спілкування (міміка, інтонація, сила голосу, жести). Навчання комунікації передбачає оволодіння позамовними засобами спілкування в єдності з мовою. [51].

Монологічне мовлення визначають як зв'язне безперервне висловлювання однієї особи, адресоване одному або кільком співрозмовникам. Метою такого висловлювання є потреба певним чином вплинути на інших людей . [17].

Саме комунікативному компоненту, який передбачає розуміння і використання соціальних правил поведінки та дотримання правил етикету спілкування, присвячена велика кількість досліджень як у лінгвістиці (Ю.Б.Кузьменкова, В.В.Ощепкова, С.Г.Тер-Мінасова), так і в методиці навчання ІМ (Н.Ф.Бориско , О.Л.Красковська, Н.К.Скляренко, О.Б.Тарнопольський). Зміна соціокультурного контексту вивчення іноземних мов (ІМ) в європейських країнах і країнах СНД та рекомендації Ради Європи з мовної освіти визначили нове соціальне замовлення суспільства в галузі освіти, зокрема стосовно оволодіння ІМ, яке передбачає не лише навчання іншомовного спілкування, але й формування особистості на рубежі культур, готової до міжкультурного спілкування і здатної ефективно вирішувати інтеркультурні непорозуміння і конфлікти.Це

означає, що учні мають усвідомлювати спільні і відмінні риси рідної та іншомовної культур для успішної участі в діалозі культур.

Оскільки соціокультурна компетенція поділяється на країнознавчу та лінгвокраїнознавчу, учні, по-перше, мають здобути відповідні країнознавчі знання з історії, географії та культури країн, мову яких вивчають у школі, по-друге, оволодіти особливостями вербальної та невербальної поведінки носіїв мови у тій чи іншій ситуації спілкування. Саме формуванню такої компетенції має сприяти автентичний текст, який, як зазначено в Рекомендаціях Ради Європи, є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані.

Тексти для читання та подальшого їх опрацювання мають добиратися таким чином, щоб за своїм змістом вони відтворювали реальні соціальні стосунки, містили доречні правила ввічливості та поведінки, включали основні відомості про культури народів, мова яких вивчається, про їх повсякденне життя, міжособистісні відносини, національну самобутність, історію та мистецтво соціальні відмінності того чи іншого народу.

Шукаючи шляхи формування міжкультурної компетенції як складової соціокультурної компетенції молодших школярів на уроках мови у школах України, одним із ефективніших методів стала робота з прислів'ями. Відомий єврейський письменник Г. Полянкер писав: «Щоб краще і глибше пізнати народ, його душу, необхідно вникнути не тільки в його історію, побут, традиції, а й в літературу, і в його фольклор, цю невичерпну духовну скарбницю, яка створювалася впродовж століть. Все це незліченне багатство не залишається у вузьких рамках одного народу – відбувається взаємозбагачення не тільки літератур, а й фольклору. Адже справедливо відзначається в одній з єврейських приказок: «Незнайоме прислів'я – єврейський талмуд» (в значенні «підручник»)). На прикладі роботи над прислів'ями різних народів можна проаналізувати та порівняти спільне й

відмінне у соціокультурному розвитку того чи іншого народу, побачити, як історичний розвиток впливав на взаємопроникнення та взаємовплив лінгвокультурних знань. Цей аспект навчання мови вкрай важливий і для виховання взаєморозуміння в міжнаціональному діалозі, і для збагачення особистості, і, власне, для пізнання реалій життя, втілених в мову і мовлення.

Вивчення іноземної мови нерозривно пов'язане з прониканням у культуру її народу, оскільки мова і культура нероздільні. Як відомо, лінгвокраїнознавчий аспект спілкування передбачає обов'язкове ознайомлення учнів з системою уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країн, мова яких вивчається, а також оволодіння учнями необхідним мінімумом етико-візуальних форм мовлення. Проникання в культуру народу має не лише освітнє, але й чисто практичне значення. Діти, особливо учні перших класів, повинні вивчати іноземну мову як засіб спілкування, а також як елемент залучення їх до англійської культури. Цей аспект дійсно важливий, оскільки він сприяє розширенню загального кругозору дітей, що відображається у майбутньому на їх успішності, наприклад, з географії, естетики, світової художньої літератури, навколишнього світу тощо. [11].

Для формування країнознавчої мотивації можна допомогти дітям встановити листування, обмін листівками, фотографіями, касетами з однолітками із Великої Британії, Німеччини тощо, в залежності від мови, яку вивчають. Звичайно, для першокласників це буде достатньо складно, але сам педагог може бути буфером обміну інформацією. Ввести дитину у світ культури іншої країни, мову якої вивчають, - дуже важливе завдання вчителя, вирішуючи яке він буде сприяти формуванню у дітей загальнолюдської свідомості. Тому навчання молодших школярів іноземної мови з перших кроків слід будувати як діалог культур: рідної та іноземної. І найголовніше у процесі навчання іноземної мови пам'ятати, що, приходячи на уроки іноземної мови, дитина має почуватися, немов вона потрапила в іншу країну. Головним чином, за це відповідає оформлення класу іноземної

мови. Окрім звичайної наочності, тут будуть і символіка та прапор країни, тут же й ляльки у національних костюмах, тут же може стояти столик для чаювання, як за кращими традиціями країни. Необхідно, щоб поруч з димарем висіли різдвяні шкарпетки, а на Різдво там мають бути подарунки. Тобто усі характерні реалії країн, мову яких вивчають діти, повинні бути присутні, щоб стимулювати інтерес до культури та традицій, і тим самим - до мови. [62].

У своїй статті Валуєва І.В. зазначала, що зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті між культурної парадигми. Це передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Отже саме такий підхід зумовлює формування готовності до між культурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. Сучасні рівні навчання у початковій школі характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання[8].

Отже, зміст початкової освіти відкриває широкі можливості для реалізації ідеї інтегративності в аспекті розвитку індивідуальності молодшого школяра під час навчання іноземної мови.

РОЗДІЛ 3. Експериментальне навчання з визначення використання мовної та мовленнєвої компетентностей української мови в процесі формування умінь і навичок англійської мови молодшими школярами

3.1. Мета, завдання, принципи, методи та засоби експерименту

Тема дослідження - можливості використання мовної й мовленнєвої компетенції української мови під час навчання англійської мови молодших школярів.

Актуальність дослідження. Практика проведення теоретичних досліджень цілком підтверджує актуальність використання мовної та мовленнєвої компетенції української мови, яка при методологічно правильному підборі, проведенні гармонійно вписується у загальний процес досліджень. Висновки, які будуть одержані в ході експерименту, дадуть наочне підтвердження необхідності впровадження в процес навчання англійської мови методів та прийомів формування мовної та мовленнєвої компетенції англійської мови в порівнянні з рідною мовою. Проведення експерименту має за мету підсилити теоретичні висновки нашого дослідження, його значимість та підтвердити висунуту гіпотезу.

Об'єкт дослідження становить прийоми використання мовної та мовленнєвої компетенції української мови під час навчання молодших школярів англійській мові.

Предметом дослідження є мовна і мовленнєва компетенція, яка викликає цілеспрямовану активність, стимулює використання явищ української мови під час навчання англійській мові молодших школярів

Гіпотеза дослідження - є припущення про те, що використання мовної та мовленнєвої компетенції рідної мови під час навчання англійської мови молодших школярів сприяє уникненню типових помилок та покращенню результатів навчання.

Під час проведення експериментального навчання для досягнення успіху ми ставили перед собою таку мету: використовуючи прийоми формування мовної та мовленнєвої компетенції української мови учин та оволодіння англійською мовою. визначити ступінь засвоєння Навчання в ході формуючого експерименту з окремих мовних явищ передбачало досягнення школярами мінімального стандартного рівня мовленнєвої компетенції, яку складають мовленнєві вміння, сформовані основі на лінгвокраїнознавчих і країнознавчих знань та мовленнєвих навичок : вміння здійснювати усне спілкування в типових нескладних ситуаціях, вміння розуміти на слух основний зміст нескладних автентичних текстів, вміння

читати й розуміти нескладні автентичні тексти різних жанрів, вміння зафіксувати й передати письмово елементарну інформацію.

Одними з основних завдань є:

- знання змісту комунікаційних прийомів навчання ;
- сприяння їх підтримці та розвитку під час навчання англійської мови ;
- залучення дітей до англійської культури в ході навчання англійської мови як одного з найважливіших резервів стимуляції підтримання стійкого інтересу до предмету.

Експериментальне навчання здійснювалося на основі дидактичних та методичних принципів, прийнятих в методиці навчання іноземних мов.

Отже, у процесі експериментального навчання передбачалися такі шляхи, які сприяли різному рівню визначення мовної та мовленнєвої компетенції учнів та базувалися на різних сторонах навчання: змісту, організації процесу навчання, прийомах збудження та активізації учнів. Ми допускали, що цей перший етап роботи може бути здійснений не повністю. На наш погляд, важливо проникнутися думкою про необхідність вибрати для себе певні напрямки та шляхи роботи і цілеспрямовано їх удосконалювати. В галузі навчання надавалося велике значення відбору змісту навчального матеріалу, який складає основу формування наукового світогляду учнів, який необхідний для визначення рівня мовної та мовленнєвої компетенції української мови.

В організації процесу навчання пропонувалося урізноманітнити самостійну роботу учнів, постійно удосконалювати способи її мовної та мовленнєвої компетенції, протягом експериментального навчання використовувався прийом формування мовної компетенції учнів.

Таким чином, впровадження експериментального навчання визначає шляхи використання мовної та мовленнєвої компетенції рідної мови під час навчання англійської мови молодших школярів. Експериментальне навчання здійснювалося на основі дидактичних та методичних принципів, прийнятих в методиці навчання іноземних мов.

3.2. Констатувальний експеримент

Програма дослідницької роботи передбачала вивчення вихідного стану загально-лінгвістичної компетенції учнів в процесі навчання англійській мові.

Згідно „Програми вивчення англійської мови в середній загальноосвітній школі” учні мають оволодіти 4 видами мовної діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо . Константувальний експеримент проходив під час психолого-педагогічної практики у ЗОШ 28 у 2-А та 2-Б класах.

Був обраний 2 клас, який був поділений на дві підгрупи , одна з яких була експериментальною, а інша — контрольною. Була проведена розробка критеріїв та показників виділення рівня сформованості комунікативних навичок молодших школярів . Для отримання реальної картини рівня сформованості навичок мовної та мовленнєвої компетенції учнів була підібрана система вправ [21] (безособове речення). Вчитель ознайомлює дітей із структурами групи It is cold (in winter) і словами cold, cool, warm, hot, fine, weather за допомогою малюнків, що зображують пори року. Їх можна поєднувати з фразами типу It's winter:

T: Look at the picture. It is winter. It is cold in winter. What season is it ? It's summer. Is it cold in summer ? No, it isn't. What's the weather like in summer ? It's hot. The weather is fine in summer. Etc.

Усні вправи.

Вправа 1. Прочитай речення та з'єднай їх з малюнками.

На дошці висять три малюнки на яких зображено різну погоду. На одному малюнку світить сонечко, на іншому йде дощ, а на третьому зображена зима. Над кожним малюнком написано речення але воно підходить до іншого малюнка.

It is hot. It is cold. It is raining

Учні підбирають до кожного малюнка правильне речення.

Вправа 2 .Знайти та обвести слова теми „ Пори року . Погода ”.

autumn morning winter sunny Zoo hot evening Snow dolphin cold animals
home rabbit body tail Spring windy

Вправа 3. Допиши речення розмови хлопчика та дівчинки.

В зошиті з друкованою основою зображено два малюнки. На першому малюнку зображені хлопчик і дівчинка, які розмовляють, а за вікном йде дощ. На другому малюнку за вікном світить сонечко. Потрібно вписати до кожної ситуації розмову:

- Look ! It is sunny now. -It is raining. We can not go out.Let's watch TV.

- Let's go out !- ОК. Let's watch TV.

Вправа 4. Записати речення в правильному порядку , щоб скласти діалог,

Kate: What animals do you like ?

Bill: It's a nice day today. Let's go to the park !

Kate: Hello, Bill !

Bill: I like dolphins. They are very clever.

Kate: I like dolphins too.

Bill: Hi, Kate !

Kate: Oh, no ! It is too hot. Let's go to the Zoo !

Bill: ОК !

Вправа 5. Поставити слова в правильному порядку worry / don't /
Mummy.

home / go / let's.

today / not / nice day / is / it.

a lot / I / toys / have / of / got.

summer / spring / I / love / and.

you / Island / do / like / Magic ?

Вправа 6 . Вставити у речення слова з дужок.

It is spring. It is _____

The trees are _____

It is _____ It is sunny and _____

We go out to _____ I _____ summer a lot.

It is winter. It is _____ The trees are _____

- Do you like _____?

- No, I don't. It is cold and _____

(love, autumn, summer, swim, warm, hot, windy, snowing, white, green)

Вправа 7. Записати відповіді на запитання.

The trees are green. It is hot and sunny. You can see flowers. What season is it ?

It is _____

The trees are yellow and brown. It is windy. What season is it ?

It is _____

The trees are white. It is cold. It is snowing. What season is it ?

It is _____

Система оцінювання . При виконанні письмових вправ учень отримує 1 бал якщо уміє писати вивчені слова , 0 балів - учень уміє писати вивчені словосполучення , 3 бали - учень уміє писати прості непоширені речення . При виконанні вправ на говоріння учень отримує 1 бал якщо знає вивчені найбільш поширені слова , проте не завжди адекватно використовує їх у мовленні , 2 бали - учень використовує прості непоширені речення з опорою на зразок , 3 бали - учень знає вивчені найбільш поширені словосполучення , проте не завжди адекватно використовує їх у мовленні . При виконанні вправ на читання 1 бал - учень розпізнає та читає окремі вивчені слова , 2 бали - учень розпізнає та читає окремі вивчені словосполучення , 3 бали - учень читає та розуміє окремі прості непоширені речення . При виконанні вправ на аудіювання 1 бал - учень розпізнає на слух вивчені найбільш поширені слова у мовленні , яке звучить в уповільненому темпі , 2 бали - учень розпізнає на слух вивчені слова , 3 бали - учень розпізнає на слух окремі прості

непоширені речення і мовленнєві зразки , побудовані на вивченому мовному матеріалі в мовленні , яке звучить в уповільненому темпі .

Отримані данні які отримались в результаті виконання наведених вище завдань були представлені у вигляді таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2 .1

Результати констатувального зрізу

Зміст роботи	Якість виконання завдання	Кількість учнів у %	
		Експериментальний клас	Контрольний клас
Прочитати речення і з'єднати з малюнками	Правильно виконали завдання	15,3	15 ,5
	Допустили 1 помилку	13,5	13 ,4
	Допустили 2 і більше помилок	71 ,2	71,8
	Не виконали завдання	0	0
Вправи на тему Пори року	Правильно виконали завдання	60,2	61,6
	Допустили 1 помилку	5	2
	Допустили 2 і більше помилок	30,6	36,4
	Не виконали завдання	4,8	2
Вправи на правильний порядок слів	Правильно виконали завдання	28 ,2	27,3
	Допустили 1 помилку	14 ,3	14,5
	Допустили 2 і більше помилок	57,6	57,8
Відповіді на запитання	Допустили 1 помилку	42,9	42 ,7
	Допустили 2 і більше	57 ,2	57,3

	ПОМИЛОК		

Як бачимо з таблиці більшість учнів засвоїли відомості про основні відомості про мовні та мовленнєві навички, однак вони не можуть творчо оперувати здобутими знаннями, припускалися помилок в усному мовленні під час виконання цих завдань.

Здобуті результати констатуючого зрізу, спостереження за роботою вчителя - предметника, аналіз методичної літератури з проблеми дослідження, програм, підручників з англійської мови підтвердили необхідність у створенні методики, спрямованої на вдосконалене засвоєння мовленнєвої компетенції англійської мови . Тому наступним етапом нашого дослідження буде спроба створення методики формування мовних та мовленнєвих навичок молодших школярів у процесі навчання англійської мови з урахуванням психолого - педагогічних особливостей учнів.

3.3 Формувальний експеримент

Під час проведення формувального експерименту було впроваджено комунікативно спрямовану систему вправ з метою підвищення рівня володіння мовними та мовленнєвими навичками та вміннями. Було поставлено такі основні навчальні завдання:

- розвивати усне мовлення молодших школярів ;
- збагатити словниковий запас мовлення молодших школярів ;
- розвивати пізнавальні та інтелектуальні здібності школярів.

На початковому етапі експериментального навчання проводилися бесіди учителями англійської 3 мови, які працювали за експериментальною методикою, в ході яких роз'яснювалися мета і завдання, давалися методичні поради, пропонувалися розробки уроків , аналізувалися таблиці, вправи.

Індивідуальні й вікові особливості в розвитку мовної компетенції дітей фіксувалися нами по наступних загальних параметрах: а) успішність рішення конкретних завдань на мовному матеріалі ; б) характер і типи помилок, що допускаються дітьми в ході рішення цих завдань ; в)

рівномірність / нерівномірність рівня компетенції щодо різних підсистем мови.

Система вправ, що забезпечила застосування найбільш ефективних методів стала основним засобом виконання всіх завдань експериментального навчання. У розробленій системі вправ творчо використовувалися класифікації вправ С.Ф.Шубіна, які зорієнтовані на мовні, передмовленнєві і мовленнєві види завдань [23].

Найбільш сприятливим для розвитку мовних навичок за орієнтацією і формою є діалогічне мовлення . Діалогічне мовлення можливе лише за умови розвинутих навичок і вмій мовлення і неможливе без використання сталих лексичних виразів , граматичних форм та стріктур . Тому система вправ буде спрямована на активізацію мовленнєвих навичок і вмій під час навчання діалогічного та монологічного мовлення.

Вправа 1. Вправа на слухання..

Listen and read.

It is spring. It is warm in spring.

It is summer. It is hot hot in summer.

It is autumn. It is cool in autumn.

It is winter. It is cold in winter.

It is raining. It snows in winter.

It is not spring, it is summer. I

t is not raining, it is snowing.

It does not snow in summer.

Вправа 2. Read

Is it winter now ? No, it is not

What season is it now ? It is spring now.

Is it cool now ? Yes, it is.

Is it cold or hot in winter ? It is cold in winter.

What is the weather like now ? It is warm, and it is raining.

Вправа 3. Вправа на аудіювання

Read and retell the text.

It is summer. It is June. June is the first summer month. In summer the weather is usually hot. The trees are green. There are many red, white, blue and yellow flowers in the fields, parks and squares. The apples on the apple tree are green. In summer school children have holidays. They do not go to school. They help their parents, read books and play. The children like summer very much

Вправа 4. Вправа на говоріння

Вчитель читас вірш, діти повторюють після нього.

Rhyme

When it is raining, When it is sunny

When it is windy When it is hot

We go home together- We go out to swim.

Me and sister Cindy. We love summer a lot.

Rhyme

Close your eyes, It's hot,,

Count one, two, three, It's cold,

Come to Magic Island with me ! It's windy, too,

It's Magic Island Just for you!

Таблиця 3 .3.2

Рівень сформованості мовленнєвих навичок експериментальної групи
результаті проведення формуючого експерименту

Зміст роботи	Якість виконання завдань	Кількість учнів у %
Вправи на слухання	Прав. виконали	62,3
	Частково прав.	24,7
	Не вик. зовсім	13
Вправи на аудіювання	Прав. виконали	48,6
	Частково прав.	39,4
	Не вик. зовсім	12

Вправи на говоріння	Прав. виконали	59 ,2
	Частково прав.	40,8
	Не вик . зовсім	0

Таблиця 3.3.3

Рівень сформованості мовленнєвих навичок контрольної групи в результаті проведення формуючого експерименту якість виконання

Зміст роботи	Якість виконання завдань	Кількість учнів у %
Вправи на слухання	Прав. виконали	70,5
	Частково прав.	17,7
	Не вик. зовсім	11 ,8
Вправи на аудіювання	Прав. виконали	58 ,6
	Частково прав.	35,4
	Не вик . зовсім	6,4
Вправи на говоріння	Прав . виконали	89,2
	Частково прав.	11,8
	Не вик. зовсім	0

Об'єктом контролю був рівень сформованості мовних та мовленнєвих навичок в експериментальній та контрольній групах. Як бачимо з показників таблиці, рівень сформованості мовних мовленнєвих навичок в експериментальній групі вищий ніж експериментальній. Це свідчить про що учні володіють мовленнєвими навичками на високому рівні.

Робота з кожної вправи складалася з декількох етапів: 1) введення молодшого школяра в експериментальну ситуацію ; 2) постановка перед ним завдання ; 3) виконання експериментального завдання ; 4) оцінка роботи випробуваного в балах ; 5) обробка й інтерпретація отриманих результатів.

Одним із типових недоліків мовлення школярів, що вивчають англійську мову , є невміння використовувати мовленнєвий матеріал мови для передачі комунікативного змісту висловлювань.

Одним із типових недоліків мовлення школярів, що вивчають англійську мову, є невміння використовувати мовленнєвий матеріал мови для передачі комунікативного змісту висловлювань.

Таким чином, формування навичок мовної та мовленнєвої компетенції у процесі вивчення англійської мови є одним з актуальних завдань методики навчання англійської мови. Правильне мовлення передбачає використання граматичних засобів мови, що забезпечується тренуванням та практикою в різноманітних ситуативно - комунікативних актах спілкування у класній і позакласній роботі.

3.4. Контрольний експеримент

Мовної та мовленнєвої компетенції української мови учнів у процесі навчання англійської мови, проводився контрольний зріз, який мав усну та писемну форму. З метою з'ясування рівня знань школярів їм було запропоновано зробити наступні завдання:

1. Написати по одному запитанню до кожного речення.

1. It is morning. 2. It is summer. 3. It is warm 4. It's Monday, 5. It's four o'clock. 6. It's the second of August. 7. It's snowing.

2. Написати короткі й повні заперечні відповіді на запитання.

Зразок:

Is it afternoon? - No, it isn't. It isn't afternoon.

1. Is it winter? 2. Is it Sunday? 3. Is it a quarter to eight? 4. Is it the thirteenth of July? 5. Is it snowing.

3. Прочитайте запитання і дайте на них відповіді.

1. What season is it now? 2. What date is it today? 3. Is it Sunday? 4. What day of the week is it today? 5. Is it afternoon or morning? 6. What time is it now? 7. Is it raining? 8. Is it cold or warm?

Таблиця 3.4

Рівень сформування мовних та мовленнєвих навичок за результатами
контрольного зрізу

Зміст роботи	Якість	Кількість учнів у %

	виконання завдання	Експериментальний клас	Контрольний клас
Вправи по написанню запитань	Правильно виконали завдання	75,5	61,3
	Частково правильно виконали	25,7	13,7
	Не виконали завдання	13	25
Вправи по написанню заперечних відповідей	Правильно виконали	81	59,2
	Частково правильно виконали	38,8	19
	Не виконали завдання	2	11
Вправи на формування відповідей на запитання	Правильно виконали завдання	85	55,6
	Частково правильно виконали	34,5	15
	Не виконали завдання	9,2	20,4

Як видно з даної таблиці учні контрольної групи зрозуміли і адекватно сприйняли навчальний матеріал, порівняно з учнями експериментальної групи.

Як засвідчують таблиці, у процесі даного експерименту відбулися позитивні зміни в рівнях оволодіння мовленнєвим матеріалом. До експериментального навчання означений рівень був відсутній.

В учнів з достатнім рівнем існує потреба в спілкуванні, в розвитку свого мовлення та збагачення словарного запасу слів, їх зацікавленість породжує позитивне відношення до предмета, існує стимул до подальшого навчання англійської мови. Для середнього рівня характерна наявність

здібностей до установаження залежності, бажання самостійно працювати, бажання накопичувати інформацію. Учні з низьким рівнем проявляють увагу до конкретних фактів, знань, віддають перевагу діям за зразком, не задумуються над змістом явищ, процесів.

У ході даного дослідження було вирішено наступні завдання:

- розвивати усне мовлення молодших школярів ;
- збагачено словниковий запас мовлення молодших школярів ;
- розвинуто пізнавальні та інтелектуальні здібності школярів.

Результати контрольних зрізів експерименту виявило, що показники експериментального класу по всім критеріям на 15-20 % вище контрольного класу. На різних етапах реалізації експериментального навчання застосовувалися різні методи навчання: пояснювально ілюстративний, репродуктивний.

Таким чином, аналіз рівня оволодіння навичками та вміннями до проведення експерименту і після його проведення дозволив підтвердити гіпотезу, яка була висунута на початку експерименту, про те, що формування мовної та мовленнєвої компетенції у молодших школярів відбуватиметься ефективніше за умов раціонального застосування систем вправ з метою формування мовних та мовленнєвих навичок та вмінь та їх творчого використання.

Отже, у ході нашого дослідження була доведена ефективність експериментального навчання мовленнєвим навичкам та вмінням з урахуванням психолого - педагогічних передумов їх формування та зіставлень рідної та англійської мов, тому гіпотеза про те, що використання мовної та мовленнєвої компетенції української мови під час навчання англійської мови молодших школярів сприяє уникненню типових помилок та покращенню результатів навчання, була підтверджена та система вправ виявилась ефективною.

ВИСНОВКИ

Під час нашого дослідження ми дійшли висновків, що у методиці викладання іноземної мови особливу увагу слід приділяти впливу української мови на процес навчання іноземної. Логічні закони, що регулюють сам процес людського мислення, однакові для всіх, а закони граматики для кожної мови різні, і те, що звично і зручно для однієї мови, може бути неприйнятним для іншої. Ефективне навчання іноземної мови залежить від урахування вчителями і викладачами цих відмінностей.

Під час нашої роботи ми досягли поставленої мети, а саме порівняти явища української та англійської мов та дослідити, як явища української мови повинні бути враховані у процесі формування лексико-граматичних навичок англійської мови. Було вивчено психолого-педагогічну, лінгвістичну, методичну літературу, шкільні програми і підручники, що пов'язані з темою дослідження. Нами було з'ясовано, що діти молодшого шкільного віку перебувають на стадії так званих конкретних операцій. Вони живуть тим, що їх оточує, і українською важливо враховувати особливості цього періоду їх життя. У порівнянні з дітьми старшого віку вони ще не готові сприймати правила, пояснення, абстрактні розмови про закони мови. Відповідно до психофізичних особливостей дітей 6-7 років вчителю іноземної мови потрібно пам'ятати про основні вимоги до формування змісту та технології проведення навчальних занять, як то: вправи повинні бути простими й зрозумілими для дітей; завдання мають відповідати вмінням учнів: бути посильними. Водночасно стимулювати розвиток пізнавальних інтересів учнів; перевага надається усним вправам (бажано включати завдання на аудіювання); письмові завдання повинні бути чітко сплановані, оскільки, наприклад, другокласники, ще не набули стійких вмінь механічного письма рідною мовою.

Вивчаючи помилки, які виникають на рівні лексики ми встановили, що засвоєння активної лексики створює базу для подальшої роботи над мовою.

Тому активна лексика знаходиться в центрі уваги початкового етапу навчання іноземної мови в будь-якому навчальному закладі.

При підготовці навчального матеріалу слід уважно аналізувати зв'язки слів рідної та іноземної мови. Це пояснюється тим, що слова, які зазвичай, багатозначні, перебувають у довготривалій пам'яті у вигляді складних психолінгвістичних комплексів звукової форми та пов'язаних з нею значень. У багатозначного слова рідної та відповідного слова іноземної мови співпадають не всі, а тільки одне чи декілька значень. Розходження у не співпадаючих значеннях і створюють труднощі при засвоєнні слів.

При введенні лексики, призначеної для рецептивного володіння, слово не повинно бути обмеженим одним значенням і не лише тому, що значення слова уточнюється контекстом, але і внаслідок того, що співвіднесення обсягів значень рідного й іноземного слова значно розширює межі словникового запасу учня, допомагаючи йому самостійно зрозуміти нові, не вивчені раніше значення слів, не викликаючи небезпеки помилкових асоціацій. Опора на багатозначність еквівалентна української мови в цьому випадку виступає надійним засобом розширення словникового запасу.

При введенні пасивної лексики немає необхідності відомості про сполучуваність слова, тому що при читанні учень зустрічається з готовими словосполученнями. Тільки ті рецептивні словосполучення, що не можуть бути зрозумілими при співвіднесенні значень складових слів, повинні бути спеціально пояснені.

Аналіз помилок, допущених російськомовними і україномовними учнями в їх англійській мові, підтверджує той факт, що основною причиною, яка веде до виникнення помилок в англійській мові, є дія закону аналогії, намагання уподібнити нове відомій побудові англійських структур за моделями української мови, що породжує труднощі викладання. Порівняльна тижологія англійської та рідної мов ґрунтується на всебічному порівнянні та співвіднесенні мовних одиниць, засобів їх поєднання і функціонування в словосполученні і реченні і допомагає уникнути

інтерферуючого впливу української мови учнів при вивченні англійської мови.

Під час дослідження ми висвітлили особливості системи вправ, що можуть бути використанні на уроках англійської мови з метою формування навичок мовної та мовленнєвої компетенції у молодших школярів сучасної початкової школи. Визначено критерії і рівні оволодіння мовленнєвим матеріалом. Показниками критеріїв стали знання школярів та практичні вміння виконувати мовно - мовленнєві завдання.

Аналіз результатів дослідного навчання дозволив визначити основні закономірності оптимального формування навичок мовної та мовленнєвої компетенції у процесі навчання англійської мови, тому можемо зробити висновок, що формування навичок мовної та мовленнєвої компетенції у процесі навчання англійської мови є одним із актуальних завдань методики навчання іноземної мови.

Отже, у ході нашого дослідження була доведена ефективність експериментального навчання мовленнєвим навичкам та вмінням з урахуванням психолого - педагогічних передумов їх формування та зіставлень рідної та англійської мов, тому гіпотеза про те, що використання мовної та мовленнєвої компетенції української мови під час навчання англійської мови молодших школярів сприяє уникненню типових помилок та покращенню результатів навчання, була підтверджена та система вправ виявилась ефективною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях / І. Бех // Поч. шк. – 2015. - № 1. – С. 10-13.
2. Безукладников К. Э. Залог успешности овладения иностранным языком в начальной школе / К. Э. Безукладников // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка №9 (244), 2012 183 Начальная школа плюс: До и После. – 2004. – № 5. – С. 17 – 21.
3. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или сколько методики нужно будущему учителю?/ Н. Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 3–10
4. Бочковська О. Вивчення іноземної мови в ранньому шкільному віці / О. Бочковська // Ігри в початковій школі на уроках англійської / упоряд. Л. Мудрик. – Київ: Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»)
5. Будна Т. Б. Англійська мова» підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом)/Т.Б. Будна. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.- 2018.- 112 с.
6. Будна Т. Б. Англійська мова. English: підручник для 4 кл. закладів загальн. середн. освіти (з аудіосупроводом)/Т.Б. Будна. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.- 2021.- 120 с.
7. Буренко В. Особливості навчання англійської мови учнів 1 класу // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С. 7 - 9.
8. Валуєва, І. В. Формування полікультурної толерантності в учнів нової української школи / І. В. Валуєва // «Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови нової української школи» : зб. матер. Всеукр. з міжнар.участю наук.-практ. конф. – Херсон : ТОВ «Борисфен-про», 2018. - С. 41-44.
9. Водоп'янова В. Молодший школяр: навчаємо обережно // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С. 58 - 59.

10. Врублевська Л. Методичні розробки «Ігри на уроках англійської мови» // Англійська мова та література. – 2009. – № 19 - 21. – С. 63 - 67.
11. Гез Н.И., Фролова Г.М. История зарубежной методики преподавания иностранных языков: учеб. пособие / Н.И. Гез, Г.М. Фролова // -М.: Издательский центр «Академия», 2008.- 351 с.
12. Герцовська Н. О. Лексико-семантичне поле як складова категоризації і концептуалізації дійсності (на матеріалі англійської та української мов) : автореф. дис. канд. філол. наук / Н. О. Герцовська. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2011. – 21 с.
13. Герцовська Н. О. Реалія як лінгвістичне явище / Н. О. Герцовська // Сучасні дослідження з іноземної філології : зб. наук. праць Ужгородського нац. ун-ту ; відп. ред. М. П. Фабіан. – Вип. 12. – Ужгород : ПП «АутдорШарк», 2014. – С. 36–42.
14. Гончарова А. Рольові ігри на уроках англійської мови // Англійська мова та література. – 2011. – № 16 - 18. – С. 2 - 6.
15. Гунько С. Новий підхід до вивчення англійської мови на початковому етапі / С. Гунько // Поч. шк.: науково-метод. журн. – 2011. - № 8. – С. 32-34.
16. Державний стандарт початкової освіти // Поч. освіта: Перша всеукраїнська газета для першого вчителя. – 2018. - № 10. – С. 7-29.
17. Денисенко М. Побачив – запам’ятав – навчився: як правильно використовувати наочність при навчанні читання англійською мовою учнів початкової школи / М. Денисенко // Іноземні мови в навчальних закл. – 2007. - № 3. – С. 112-116.
18. Душніцька І. І. Важливість вивчення іноземних мов у сучасному світі та роль навчальної гри у цьому процесі / І. І. Душніцька // Англійська мова та література: науково-метод. журн. – 2018. - № 19-21. – С. 30-35.
19. Жебровський Б. Всеукраїнська методична студія-семінар «Особливості навчання іноземних мов у початковій школі: пріоритети і завдання» // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 11 - 12.
20. Казачнер О.С. Сучасні форми і методи навчання англійської мови./О.С. Казачнер// -К.: «Основа», 2010, -112с.

- 21.Карпюк О. Д Англійська мова підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом).- Тернопіль: “Видавництво Астон”, 2019.- 112 с
- 22.Карпюк О. Д Англійська мова підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом).- Тернопіль: “Видавництво Астон”, 2020.- 128 с
- 23.Клименко М. В. Упровадження інтегрованого навчання в умовах реалізації НУШ // Англійська мова та література. – 2018. - № 27. – С. 2-3.
- 24.Костина Е. В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков/ Е.В. Костина //Известия высших учебных заведений. Серия: Гуманитарные науки. – 2010. – Т. 1. – № 2
- 25.Коваленко О. Світові тенденції навчання іноземних мов у початковій школі та їх реалізація в Україні // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 13 - 15.
- 26.Коломинова О., Роман С. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 40 - 47.
- 27.Морозова О. НУШ очима дитини / О. Морозова // Поч. школа. – 2018. - № 6. – С. 62.
- 28.Никитенко З. Н. Методика овладения иностранным языком на начальной ступени школьного образования : учебное пособие / З. Н. Никитенко. – М. : Прометей, 2013. – 288 с
- 29.Ноздрачова О. Навчання іноземної мови молодших школярів // English. – 2012. – № 16. – С. 11 - 12.
30. Пасічник О.С. Навчання іноземних мов у початковій школі: зарубіжний та вітчизняний досвід / О.С. Пасічник // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Пед. думка, 2017. – Вип. 18. – С. 126–139.
- 31.Піроженко Т. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 152 с.

- 32.Редько В. Оновлення змісту навчання іноземних мов у сучасній шкільній освіті – прерогатива Нової української школи // Іноземні мови в школах України. – 2018. - № 4. – С. 10-15.
- 33.Р. Эсхаг. Влияние родного языка на усвоение иностранного языка. Учебная мотивация школьников / Эсхаг Р.// Молодой ученый. — 2017. — № 7.
- 34.Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи / О. Савченко // Рідна школа. – 2018. - № 1-2. – С. 3-7.
- 35.Тарабарінова Н. Обучение монологической речи на начальном этапе / Н. Тарабарінова// Англійська мова та література. – 2011.- №1. –С. 20-24
- 36.Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
- 37.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3- 4 клас [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>
- 38.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3- 4 клас [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>
- 39.Чередніченко Г. А., Шапран Л. Ю. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов [Електронний ресурс]/ Г.А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран // Третя міжнародна науково-практична конференція «MoodleMoot Ukraine 2015. – К.: КНУБА, 2015
- 40.Щукина А.Н. Методика обучения речовому общению на иностранном языке. Учебное пособие.// А.Н. Щукина// - М.: Издательство Икар, 2011.- 454 с.
- 41.ELLiE: Early Language Learning in Europe / Edited by Janet Enever. – London : British Council, 2011. – 166 p.

42. Slattery Mary. English for Primary teachers / Mary slattery, Jane Willis.– Oxford University Press, 2001. – 148 p
43. Wonderland. Pupil's Book (3) . – ЛЕНВІТ, 2003. – P.17.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Кострикіна Катерина Юріївна, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

20.10.2021
(дата)

(підпис)

Кострикiна Катерина
(iм'я, прiзвище)